

ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ РАДІОЗАВАД ВИСОКОВОЛЬТНИХ ЛІНІЙНИХ ІЗОЛЯТОРІВ

Бржезицький В.О., д.т.н., проф., Лапоша М.Ю., аспірант, Ярмоцик Є.С., студент

КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра техніки і електрофізики високих напруг

Вступ. Високовольтні ізолятори є невід'ємними елементами ліній електропередачі, що в процесі експлуатації піддаються одночасному впливу електричних і механічних навантажень при зміні оточуючих зовнішніх умов. Щоб ізолятор був надійним протягом багатьох років повинні бути детально опрацьовані методи конструювання, фізико-механічні та електрофізичні характеристики високовольтних ізоляторів, у тому числі за допомогою розрахунку картини дії електричного поля [1].

У високовольтних лінійних тарілчастих ізоляторах ізоляційна (як правило, скляна) деталь і цементно-піщана зв'язка (ЦПЗ) знаходяться під електричним навантаженням. Фізичний стан ЦПЗ характеризується різним вмістом повітря (пористістю), що призводить до значного коливання електричної провідності зв'язки, яка, в свою чергу, впливає на внутрішню електричну міцність ізолятора, роблячи зв'язку вразливою до впливу сильного електричного поля [2].

Питанню підвищення технічних характеристик ізоляторів, їх надійності в процесі експлуатації приділяється значна увага в наукових роботах [3].

У зв'язку з підвищенням вимог до допустимого рівня радіозавад ізоляторів [4] виникає необхідність подальших досліджень електричних характеристик ізоляторів, вдосконалення їх конструкцій, розвитку існуючих та розробки нових методологічних основ їх розрахунку.

Мета роботи: визначення електричних характеристик високовольтного ізолятора при зміні конструкції його елементів.

Матеріали та результати досліджень.

При дослідженні було використано високовольтний лінійний ізолятор типу ПС120Б [5], який зображено на рис. 1.

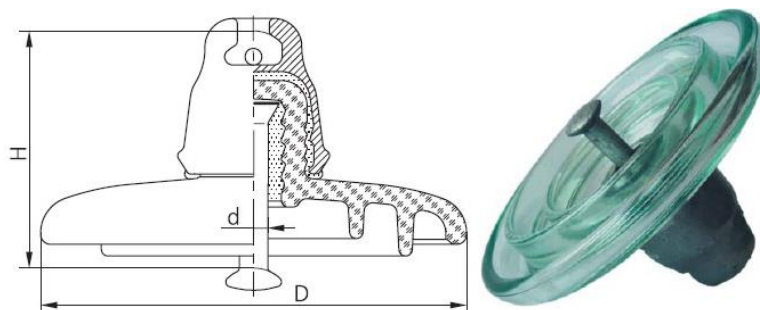

Рисунок 1 – Високовольтний лінійний ізолятор типу ПС120Б, де $H = 127$ мм; $D = 255$ мм; $d = 16$ мм [5]

Для дослідження високовольтного ізолятора даного типу на допустимий рівень радіозавад на стандартизованій частоті 1 МГц було використано

розроблену кафедрою ТЕВН НТУУ «КПІ» установку для випробування ізоляторів на допустимий рівень радіозавад [4].

В результаті отримано графік залежності рівня радіозавад від випробувальної напруги, який представлений на рис. 2.

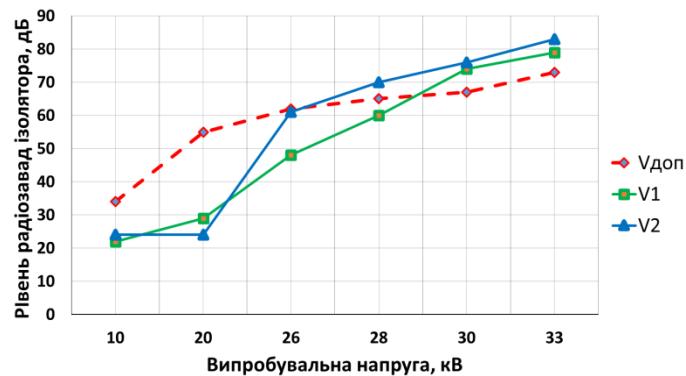

Рисунок 2 – Залежність рівня радіозавад від випробувальної напруги ізолятора, де V_1 , V_2 – рівні радіозавад двох зразків ізолятора; $V_{\text{доп}}$ – допустимий рівень радіозавад

З графіка рис. 2 видно, що при збільшенні напруги понад $U_{\text{випр}} = 20$ кВ спостерігається різке збільшення рівня радіозавад, який перевищує допустиме значення в діапазоні $U_{\text{випр}} > 26,4$ кВ. Проведений детальний аналіз показав, що в ЦПЗ у області верхньої частини стрижня ізолятора при підвищенні напруги понад 20 кВ відбувається інтенсивний розвиток часткових розрядів (ЧР), який спричинений певним вмістом повітря та пористістю ЦПЗ.

У зв'язку з цим було проведено дослідження електричного поля високовольтного лінійного ізолятора (рис. 1) за допомогою його моделювання в програмному пакеті Comsol Multiphysics [6], в якому розраховувалась віссиметрична задача розподілу потенціалу методом кінцевих елементів.

Розрахункова модель ізолятора в Comsol Multiphysics представлена на рис. 3, де 1 – стрижень ізолятора; 2 – бітумна замазка; 3 – цементно-піщана зв'язка; 4 – скляна ізоляційна деталь; 5 – шапка ізолятора.

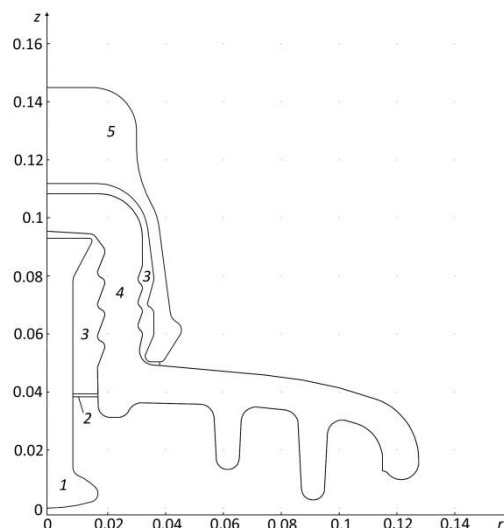

Рисунок 3 – Розрахункова модель ізолятора в Comsol Multiphysics

При розрахунках були прийняті наступні дані [3, 7]:

- для бітумної замазки – відносна діелектрична проникність $\epsilon = 2.75$, електропровідність $\sigma = 3.16 \times 10^{-14}$ См/м;
- для цементно-піщаної зв'язки – відносна діелектрична проникність $\epsilon = 10$; електропровідність $\sigma = 2 \times 10^{-8}$ См/м;
- для скляної ізоляційної деталі – відносна діелектрична проникність $\epsilon = 5.87$; електропровідність $\sigma = 7.36 \times 10^{-15}$ См/м;
- прикладена напруга до ізолятора 10 кВ частоти 50 Гц.

В результаті отримано розподіл напруженості електричного поля ізолятора, який представлено на рис. 4.

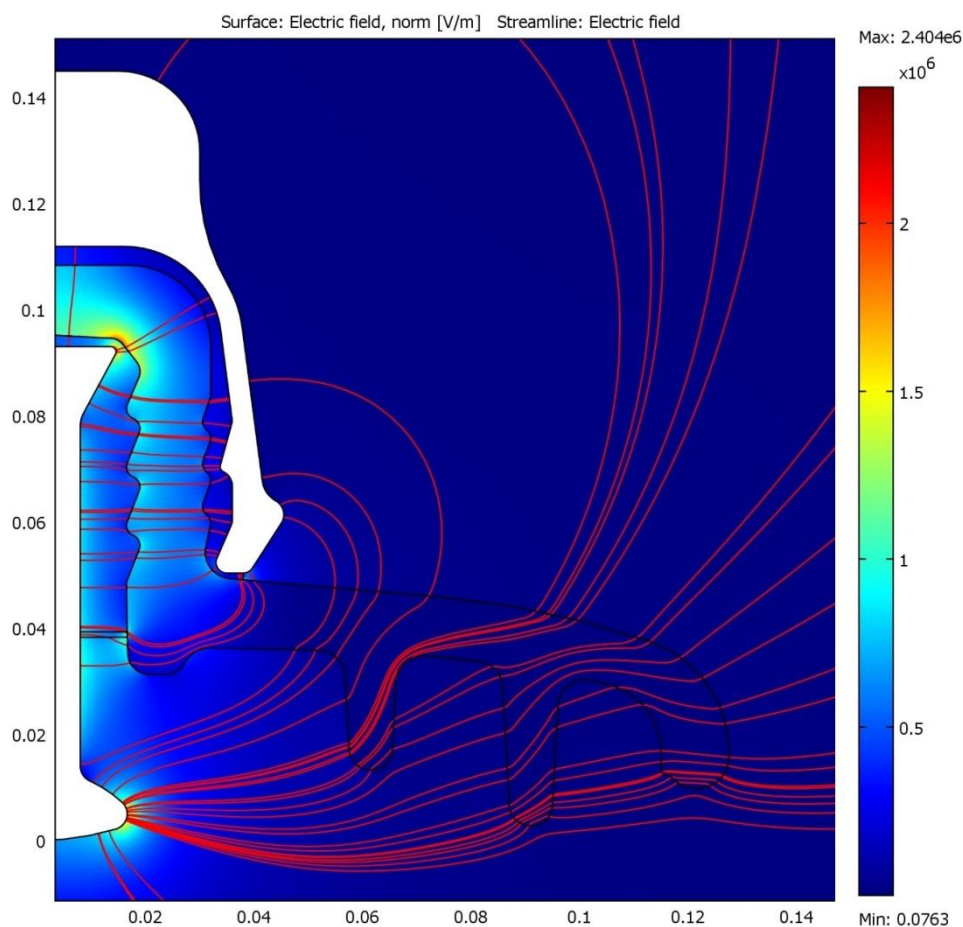

Рисунок 4 – Розподіл напруженості електричного поля ізолятора

Виявлено, що найбільш напруженою в ізоляторі є область заокруглення стрижня ізолятора, де максимально проявляється дія ЧР. Розрахункова напруженість в області заокруглення стрижня ізолятора становить $E = 23,7$ кВ/см (амплітудне значення) при діючій нарузі на ізоляторі 10 кВ (середньоквадратичне значення).

Для даного типу ізолятора було проведено ряд розрахунків напруженості електричного поля при зміні радіуса заокруглення стрижня від 1 до 5 мм. Отримані результати представлені на рис. 5, на якому зображено графік залежності максимальної напруженості електричного поля від радіуса заокруглення стрижня ізолятора.

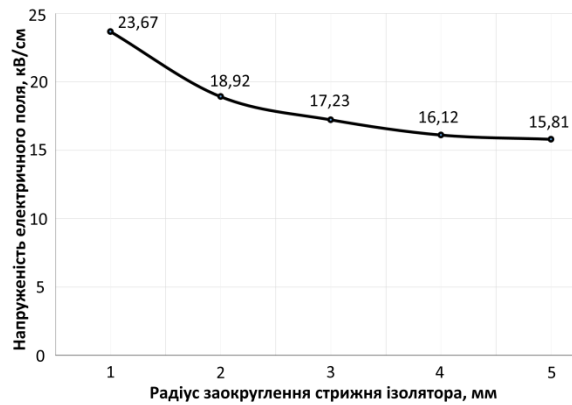

Рисунок 5 – Залежність максимальної напруженості електричного поля від радіусу заокруглення стрижня ізолятора

З графіка рис. 5 видно, що при збільшенні радіуса заокруглення стрижня від 1 до 5 мм максимальна напруженість електричного поля в ізоляторі буде зменшуватися і складе $E = 15,81$ кВ/см при радіусі заокруглення 5 мм. Слід відзначити, що при збільшенні радіуса заокруглення стрижня може відбуватися зменшення механічної міцності ізолятора, що потребує проведення додаткових досліджень.

Висновки

1. Дослідження електричного поля ізолятора показало, що найбільше значення напруженості електричного поля відноситься до верхньої частини стрижня ізолятора.

2. Одержано залежність рівня радіозавад від випробувальної напруги, з якої видно, що при збільшенні напруги більше 20 кВ спостерігається різке збільшення рівня радіозавад, що перевищує допустиме значення в діапазоні $U_{\text{випр}} > 26,4$ кВ.

3. Запропоновано проводити виготовлення стрижня із збільшеним радіусом заокруглення, в результаті чого очікується зменшення напруженості електричного поля, а також зниження рівня радіозавад лінійних ізоляторів.

Перелік посилань

1. ДСТУ ІЕС 60383-1. Ізолятори для повітряних ліній на номінальну напругу понад 1000 В. Частина 1. Елементи керамічних і скляних ізоляторів для систем змінного струму. Методи випробування та критерії приймання.–К.: Держспоживстандарт України, 2009. – 46с.
2. Михайлов Д. И. Изоляторы высокого напряжения: учеб. пособие / Д. И. Михайлов. - Новочеркасск: НПИ, 1977. - 85 с., ил.
3. Кім Є. Д. Методологічні основи удосконалення високовольтних лінійних ізоляторів та методів їх випробувань: дис. ... д-ра наук: 05.09.13 / Є. Д. Кім. – Х., 2003. – 410 с.
4. Бржезицький В.О., Гаран Я.О., Лапоша М.Ю. Розробка установки для випробування високовольтних ізоляторів на допустимий рівень радіозавад // Журнал «Технологічний аудит та резерви виробництва». – Харків, 2016. – № 1/1(27). – с. 37 – 41.
5. ГОСТ 27661. Изоляторы линейные подвесные тарельчатые. Типы, параметры и размеры, 1988. – 11 с.
6. Офіційний сайт COMSOL Multiphysics [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.comsol.com/>.
7. Справочник по электротехническим материалам: в 3-х т. / Под. ред. Ю.В. Корицкого и др. – 3-е изд., перераб. – М.: Энергоатомиздат, 1987. – Т. 2. – 464 с.